



بهداشت دهان و دندان

دکتر سارا ایازیان

عضو هیات علمی گروه پزشکی اجتماعی

اهمیت بهداشت دهان و دندان

Poor oral and dental health
linked to:

- Heart disease
- Stroke
- Adverse pregnancy outcomes
- Respiratory conditions
- diabetes



Preterm labor
Preterm rupture of membranes
LBW
hypertention

طرح ادغام بهداشت دهان و دندان

اهداف :

- افزایش آگاهی مردم در زمینه بهداشت دهان و دندان
 - بهبود کمی وضعیت ارائه خدمات اولیه بهداشت دهان و دندان
 - بهبود کیفی وضعیت ارائه خدمات اولیه بهداشت دهان و دندان
- که همه موارد فوق منجر به ارتقای سلامت دهان و دندان جامعه خواهد شد.

نیروهای انسانی درگیر در طرح ادغام

- الف: سطح یک خدمات
 - بهورزان در خانه های بهداشت
 - کاردان یا کارشناس بهداشت خانواده در پایگاههای بهداشت
 - رابطین بهداشتی
- ب: سطح دو خدمات
 - بهداشت کاران دهان و دندان: این افراد به عنوان نیروی انسانی حد واسط می باشند که ۳-۵/۲ سال آموزش دیده اند و مدرک فوق دیپلم دارند
 - دندانپزشکان: دندانپزشکان شاغل در مراکز بهداشتی درمانی یا در حین گذراندن طرح نیروی انسانی

گروه هدف طرح ادغام بهداشت دهان و دندان

- از آنجا که ارائه خدمات بهداشت دهان و دندان برای کلیه افراد جامعه امکان پذیر نمی باشد، لذا:

- الف – زنان باردار و شیرده

- ب – کودکان زیر ۶ سال

- ج – کودکان ۶-۱۲ سال

به عنوان گروههای هدف جهت ارائه خدمات بهداشت دهان و دندان در خانه های بهداشت و مراکز بهداشتی درمانی تعیین شده اند.

شرح وظایف: بهورز/کاردان بهداشت /کارشناس مراقب سلامت:

- **معاینه، آموزش تغذیه** دوران بارداری، شیرخواری و کودکی تا سن ۱۴ سال با تاکید بر حفظ و ارتقاء سطح سلامت دهان
- **آموزش بهداشت** دهان و دندان (شامل آموزش و ارزیابی دفعات و نحوه استفاده از نخ دندان، مسواک، خمیردندان، دهان شویه و بررسی جرم و پلاک)
- **ثبت اطلاعات** وضعیت سلامت دهان و دندان در پرونده خانوار ترجیحاً درسامانه الکترونیک مربوطه
- **انجام واریش فلوراید**، برای گروه های سنی تعیین شده
- **ارجاع** افرادی که نیاز به خدمات درمانی دارند به سطوح بالاتر

خدمات واحد دهان و دندان در طرح تحول سلامت برای گروه هدف

خدمات درمانی کودکان زیر ۶ ساله:

- توزیع ملزومات پیشگیری: مسواک انگشتی سه بار در سال برای کودکان زیر ۳ سال
- ثبت اطلاعات کودکان در پرونده الکترونیک

خدمات درمانی کودکان ۶-۱۴ ساله:

- معاینه رایگان
- انجام وارنیش فلوراید دو بار در سال در مدارس ابتدایی
- ترمیم رایگان دندان ۶
- انجام رایگان فیشورسیلنت
- پرکردن و عصب کشی دندان های شیری با هزینه کم

خدمات درمانی زنان باردار:

- جرمگیری
- بروساژ با هزینه کم

شاخص ها

- درصد ارایه خدمات پیشگیرانه (جرم گیری و فلوراید تراپی، فیشورسیلنت و ...) برای گروه های هدف
- درصد پوشش مراقبتهای سلامت دهان و دندان توسط تیم سلامت
- درصد ارایه خدمات معاینات غربالگری منظم برای گروه های هدف
- درصد رضایت مندی از دسترسی به خدمات و مراقبت های دهان و دندان از طرف گروه هدف
- درصد ارائه استاندارد فرایند خدمات: فلوراید تراپی، فیشور سیلانت تراپی و جرم گیری و برساژ
- درصد از جمعیت هدف که از خدمات: آموزش سلامت دهان و دندان، فلوراید تراپی، فیشور سیلانت تراپی، جرم گیری و برساژ و معاینات منظم برخوردار هستند

شاخص ها

- درصد آگاهی نگرش و مهارت جمعیت تحت پوشش نسبت به: روش های رعایت بهداشت دهان و دندان، شناسایی و

کنترل عوامل خطر دهان و دندان، مصرف فلوراید و مزایای آن، سیلانت تراپی و مزایای آن، شناسایی دندان

۶ و اهمیت آن، اهمیت جرم گیری و حفظ لثه سالم و به مراجعات منظم

- درصد میزان dmft دندان های شیری

- درصد میزان DMFT دندان های دائمی در گروه های هدف

- درصد میزان CPI (Community Periodontal Index)

DMFT

- مهمترین شاخصی که نشان دهنده میزان ابتلاء مردم به پوسیدگی است میانگین DMFT است.
- از ۴ کلمه اقتباس شده است

- **D**ecayed پوسیده
- **M**issed از دست داده شده به علت پوسیدگی
- **F**illed پر شده
- **T**eeth دندانها

تعاریف **dmft** ، **DMFT** و **caries free**

• تعریف **DMFT**: تعداد دندان‌های دائمی پوسیده، کشیده شده بر اثر پوسیدگی و ترمیم شده

• تعریف **dmft**: تعداد دندان‌های شیری پوسیده، کشیده شده بر اثر پوسیدگی و ترمیم شده

• تعریف **Caries free**: درصد کودکان بدون دندان‌های دائمی پوسیده، کشیده شده و ترمیم

شده

محاسبه شاخص DMFT

A.

DMFT فردی:

هر کدام از اجزاء یعنی F, M, D را جداگانه حساب کرده و سپس $F+M+D$ را با هم جمع کنید:
 $(F+M+D=DMFT)$

B.

میانگین گروهی:

F, M, D را برای هر فرد جمع کنید، سپس DMF کل را بر تعداد افراد آن گروه تقسیم نمایید:

میانگین $DMFT = \frac{DMFT \text{ کل}}{\text{تعداد افراد معاینه شده}}$

C.

درصد نیازمند مراقبت:

برای محاسبه درصد دندان‌هایی که نیازمند ترمیم هستند، بخش D را بر کل تعداد $DMFT$ تقسیم و سپس در ۱۰۰ ضرب کنید.

فرآیند و گردش کار



فلوچارت مراقبت سلامت دهان و دندان در کودکان

برای سالم نگه داشتن دندانهای کودک چه باید کرد ؟

۴- برای تغذیه کودک خود **بین وعده های اصلی غذا**، به جای تنقلات و شیرینی ها از سبزیجات و میوه های تازه، پسته، بادام، پنیر و گردو میتوانید استفاده کنید.

۵- کودکان را **هر شش ماه یکبار برای استفاده از "ژل فلوراید"** نزد دندانپزشک ببرید. ژل فلوراید به صورت موضعی بر روی دندان های کودک مالیده می شود و از پوسیدگی دندان ها پیشگیری می کند.

6- هنگامی که **اولین دندان آسیای دائمی در سن شش سالگی** در دهان فرزندتان پیدا شد او را نزد دندانپزشک ببرید تا در صورت نیاز برای او درمان **"فیشور سیلانت"** انجام دهد

اهمیت و نحوه مراقبت دندان ۶

• دندانهای شش (اولین دندان آسیای دائمی) به عنوان آسیب پذیرترین دندانها شناخته شده اند.

از نظر تمام پژوهشگران دندان ۶ به عنوان آسیب پذیرترین دندان بشمار می آید.

۶۳%

بطوریکه در سن شش سالگی

۷۵%

در سن ۷ سالگی

۹۳%

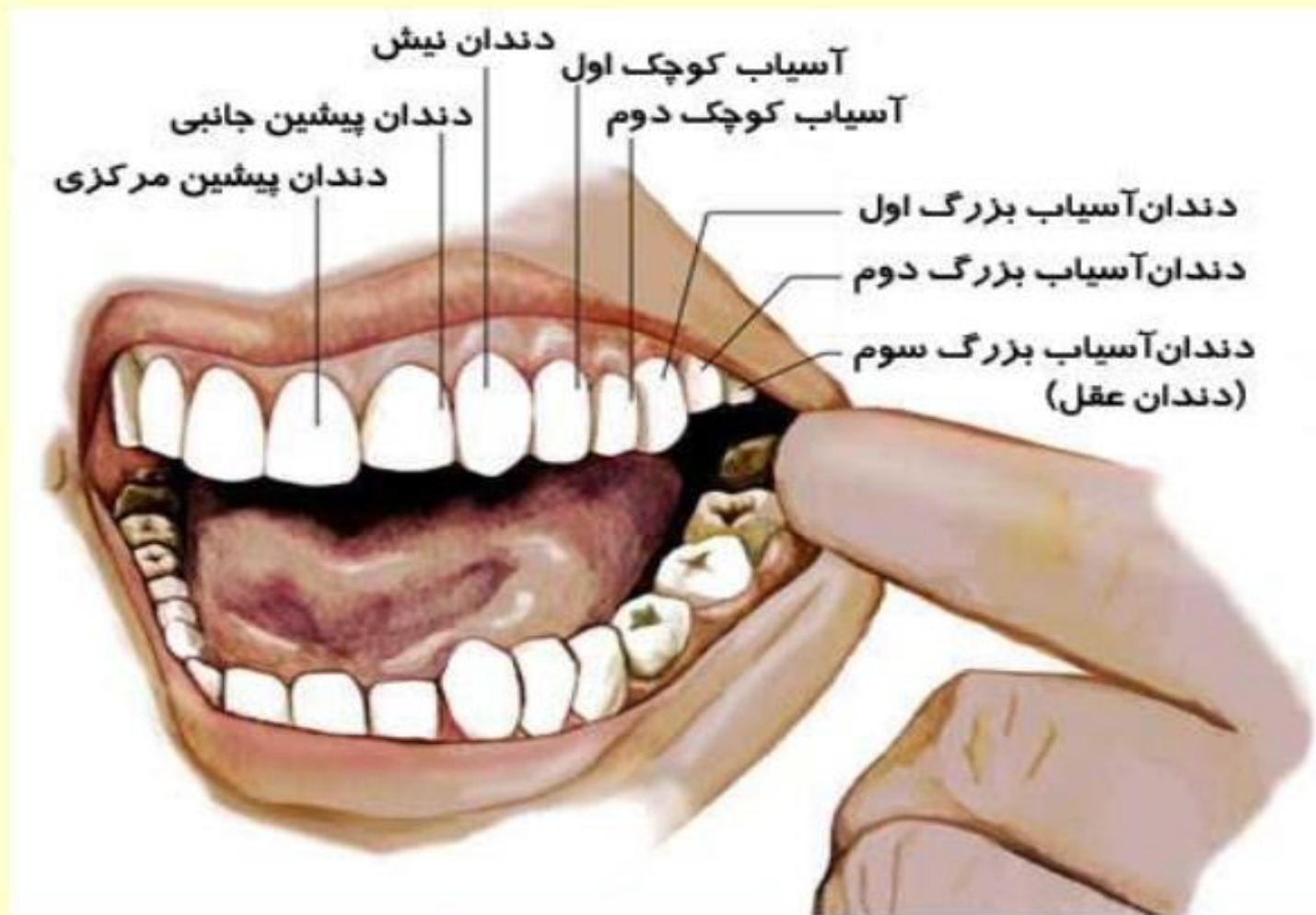
در سن ۸ سالگی

دچار پوسیدگی می شوند

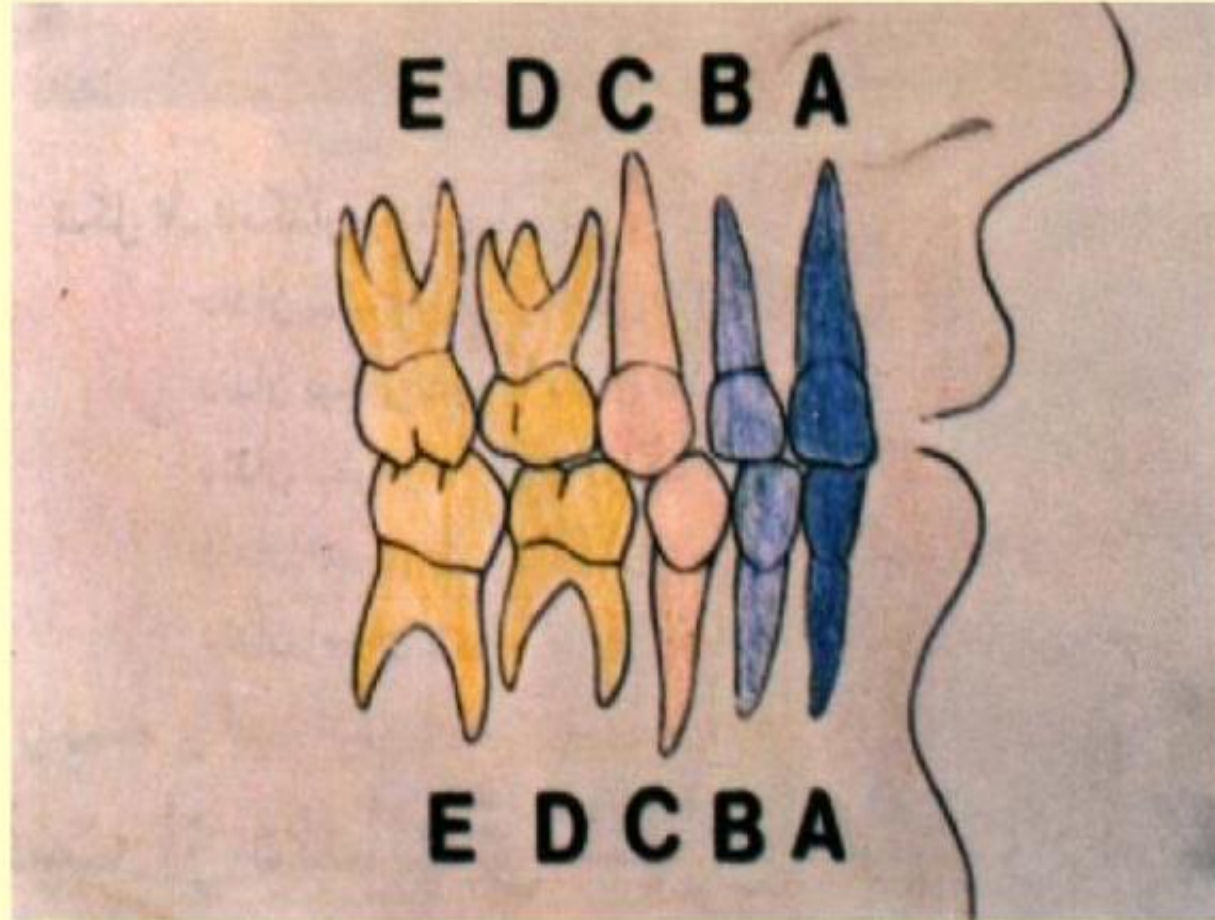
اهمیت و نحوه مراقبت دندان ۶

- داشتن دندانهای شش در دوران کودکی نقش بسزایی در **عمل جویدن** ایفا می نماید.
- وجود این دندان تاثیر مهمی در **طبیعی نگه داشتن اسکلت و نهایتاً زیبایی چهره** دارد.
- از دست دادن این دندان موجب **اختلال در ردیف شدن دندانها و گاهی ناهنجاری فکین شده** و ممکن است درمان های پرهزینه و طولانی مثل عمل جراحی و ارتودنسی را ایجاب نماید

انواع دندان‌ها

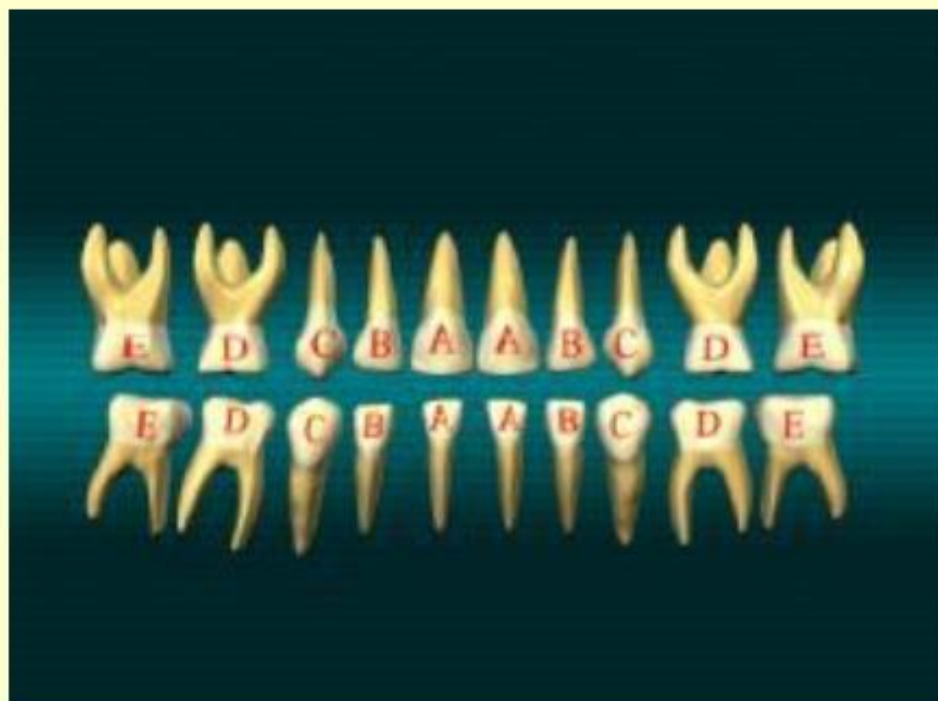


دندان‌های شیری

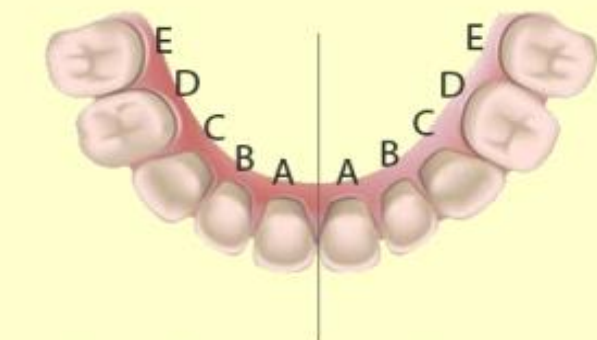
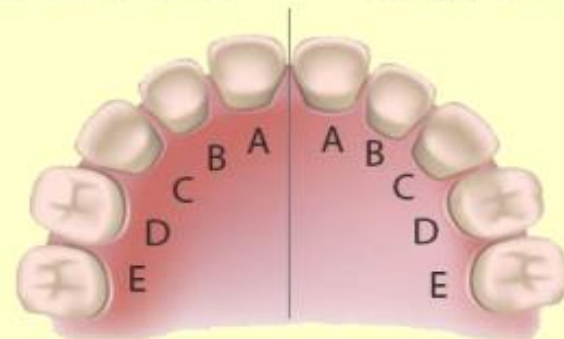


- ۲۰ دندان شیری
- ۶ ماهگی شروع به رویش می‌کنند.
- تا ۳۶ ماهگی کامل می‌شوند.

نمایش دندان‌های شیری روی چارت



سمت راست بالا سمت چپ بالا



سمت راست پایین سمت چپ پایین

دندان‌های دائمی



• ۳۲ دندان دائمی

• ۶ سالگی شروع به رویش می‌کنند.

• تا ۱۸ سالگی کامل می‌شوند.

نمودار ثبت دندانهای شیری و دائمی



چهارت ثبت دندانهای شیری

نیمه راست فک بالا	نیمه چپ فک بالا
E D C B A	A B C D E
E D C B A	A B C D E
نیمه راست فک پایین	نیمه چپ فک پایین

پارات ثابت دندانهای دائمی

نیمه چپ فک بالا	نیمه راست فک بالا
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸	۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸
نیمه چپ فک پایین	نیمه راست فک پایین
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸	۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مراقبتهای دهان و دندان گروههای هدف

فرم مراقبت از دهان و دندان کودکان زیر ۶ سال

پسده کشانی
فرم مراقبت از دهان و دندان کودکان زیر ۶ سال

نام کودک: شماره: (برونده)

جدول ناخبر هر روزی دندانهای شیری بر حسب ماه پس از تولد:

ماه پس	پیش دندان	پیش دندان
۱	پیش دندان	پیش دندان
۲	پیش دندان	پیش دندان
۳	پیش دندان	پیش دندان
۴	پیش دندان	پیش دندان
۵	پیش دندان	پیش دندان
۶	پیش دندان	پیش دندان

ماه پس	پیش دندان	پیش دندان
۱	پیش دندان	پیش دندان
۲	پیش دندان	پیش دندان
۳	پیش دندان	پیش دندان
۴	پیش دندان	پیش دندان
۵	پیش دندان	پیش دندان
۶	پیش دندان	پیش دندان

در صورتیکه هر کدام از دندانهای بالا یا پایین داشته که در یک فرم مشخص شده: در صورتیکه دندان: کشی نام
از دندان: کشی نام: ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

به دندان: کشی نام: ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

به دندان: کشی نام: ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲

مراقبتهای دهان و دندان گروههای هدف

۱- گروه سنی شیر خوار و زیر ۳ سال : خدمات مورد نیاز این گروه سنی شامل موارد زیر است

نوع خدمت	تعداد تکرار خدمت	مسئول اجرا
معاینه کودک و اخذ شاخص dmft	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
تشکیل یا تکمیل پرونده پیشگیری	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی
در صورت مشاهده پوسیدگی پیشرونده ارجاع به دندانپزشک		بهداشت کار دهان و دندان
اعمال وارنیش فلوراید در صورت ریسک پوسیدگی بالا (بالای ۲ سال)	در صورت نیاز تا ۲ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارائه بسته هدیه (مسواک انگشتی)	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی
آموزش حضوری به مادران و ارائه پمفلت آموزشی	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارزیابی رضایت والدین	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی

نحوه فراخوان : ارجاع از بهداشت خانواده ، سایر اعضای تیم سلامت و یا فراخوان مستقیم

مراقبتهای دهان و دندان گروههای هدف

۲- کودکان گروه ۳ تا ۵ سال : خدمات مورد نیاز این گروه سنی شامل موارد زیر است

نوع خدمت	تعداد تکرار خدمت	مسئول اجرا
معاینه کودک و اخذ شاخص dmft	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
تشکیل یا تکمیل پرونده پیشگیری	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی
ارائه کارت ویزیت ۶ ماهه (اجباری)		
در صورت مشاهده پوسیدگی پیشرونده ارجاع به دندانپزشک	بر اساس نیاز	بهداشت کار دهان و دندان
اعمال وارنیش فلوراید	۲ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارجاع به متخصص اطفال و ارتودنسی در صورت لزوم		
ارائه بسته هدیه (مسواک)	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی
آموزش حضوری به مادران و ارائه پمفلت آموزشی	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارزیابی رضایت والدین	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی

نحوه فراخوان : ارجاع از بهداشت خانواده ، سایر اعضای تیم سلامت و یا فراخوان مستقیم

مراقبتهای دهان و دندان گروههای هدف

۳- کودکان کودکان و نوجوان در گروه سنی ۶ تا ۱۲ سال : خدمات مورد نیاز این گروه سنی شامل موارد زیر است

نوع خدمت	تعداد تکرار خدمت	مسئول اجرا
معاینه کودک و اخذ شاخص DMFT و dmft	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
تشکیل یا تکمیل پرونده پیشگیری	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی
ارائه کارت ویزیت		بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی
فیشر سیلنت تراپی دندان ۶ در صورت نیاز	متناسب با نیاز	دندانپزشک خانواده
ترمیم دندان ۶ دارای پوسیدگی و سایر دندانها در صورت نیاز	متناسب با نیاز	دندانپزشک خانواده
اعمال وارنیش فلوراید	۲ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارائه بسته هدیه (مسواک انگشتی)	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی
آموزش حضوری به مادر و مراجعه کننده و ارائه پمفلت آموزشی	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارزیابی رضایت والدین و مراجعه کننده	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی

نحوه فراخوان : ارجاع از بهداشت خانواده ، سایر اعضای تیم سلامت و یا فراخوان مستقیم

فرم مراقبت از دهان و دندان کودکان ۶ تا ۱۲ سال

پسند لطافتی

فرم مراقبت از دهان و دندان کودکان ۶ تا ۱۲ سال X

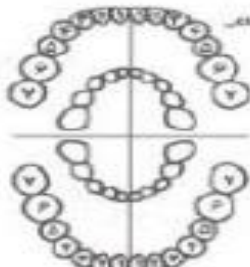
نام کودک: شماره خانوار (پررنگ):

= جدول ناخیز در رویش دندانهای دائمی بر حسب سال =

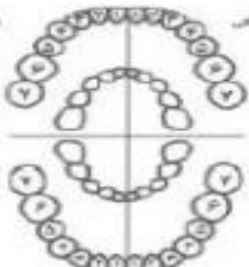
۱	پیشانی	۱
۲	پیشانی	۲
۳	پیشانی	۳
۴	پیشانی	۴
۵	پیشانی	۵
۶	پیشانی	۶
۷	پیشانی	۷
۸	پیشانی	۸
۹	پیشانی	۹
۱۰	پیشانی	۱۰
۱۱	پیشانی	۱۱
۱۲	پیشانی	۱۲
۱۳	پیشانی	۱۳
۱۴	پیشانی	۱۴
۱۵	پیشانی	۱۵
۱۶	پیشانی	۱۶
۱۷	پیشانی	۱۷
۱۸	پیشانی	۱۸
۱۹	پیشانی	۱۹
۲۰	پیشانی	۲۰

۱	پیشانی	۱
۲	پیشانی	۲
۳	پیشانی	۳
۴	پیشانی	۴
۵	پیشانی	۵
۶	پیشانی	۶
۷	پیشانی	۷
۸	پیشانی	۸
۹	پیشانی	۹
۱۰	پیشانی	۱۰
۱۱	پیشانی	۱۱
۱۲	پیشانی	۱۲
۱۳	پیشانی	۱۳
۱۴	پیشانی	۱۴
۱۵	پیشانی	۱۵
۱۶	پیشانی	۱۶
۱۷	پیشانی	۱۷
۱۸	پیشانی	۱۸
۱۹	پیشانی	۱۹
۲۰	پیشانی	۲۰

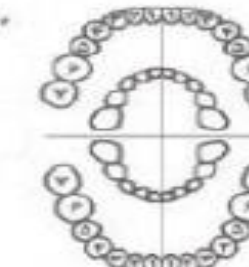
بسیار خوب/نیکو هر کدام از دندانهای بالا یا پایین تا سن ۶ یا ۷ سالگی فرزند مشخص شده = پررنگ یا سبز باشد = کنار نام آن دندان علامت ضربدر (X) نزنید.



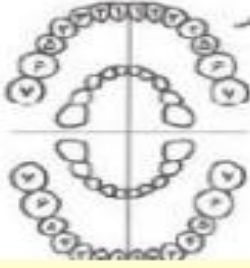
۶ سالگی



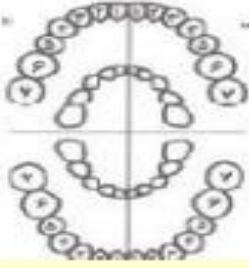
۷ سالگی



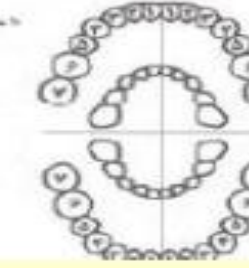
۸ سالگی



۹ سالگی



۱۰ سالگی



۱۱ سالگی

مراقبت‌های دهان و دندان گروه‌های هدف

- گروه هدف: زنان باردار
- کنترل پوسیدگی
 - بهداشت دهان و دندان (استفاده مرتب از مسواک و نخ دندان و..)
 - تغذیه صحیح و مناسب
 - مراجعه به دندانپزشک در طی بارداری
- کنترل بیماری‌های لثه
 - التهاب لثه (ژنژیویت حاملگی)

مراقبتهای دهان و دندان گروههای هدف

۵- گروه زنان دارای پرونده پیش از بارداری : خدمات مورد نیاز این گروه شامل موارد زیر است

نوع خدمت	تعداد تکرار خدمت	مسئول اجرا
معاینه کامل و اخذ شاخص DMFT و CPI	حداقل ۱ بار قبل از دوران بارداری	بهداشت کار دهان و دندان
تشکیل یا تکمیل پرونده پیشگیری	حداقل ۱ بار قبل از دوران بارداری	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی
جرم گیری و بروساژ	متناسب با نیاز تا ۲ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ترمیم دندان های دارای پوسیدگی		دندانپزشک خانواده
ارجاع به واحد های تخصصی در صورت لزوم		بهداشت کار دهان و دندان/ دندانپزشک
ارائه بسته هدیه (نخ، مسواک و دهان شویه)	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی
آموزش حضوری به فرد و ارائه پمفلت آموزشی	حداقل ۱ بار قبل از دوران بارداری	بهداشت کار دهان و دندان
ارزیابی رضایت فرد	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان/ دستیار دندان پزشکی

نحوه فراخوان : ارجاع از بهداشت خانواده ، سایر اعضای تیم سلامت و یا فراخوان مستقیم

مراقبتهای دهان و دندان گروههای هدف

۶- گروه مادران باردار و شیرده: خدمات مورد نیاز این گروه سنی شامل موارد زیر است

نوع خدمت	تعداد تکرار خدمت	مسئول اجرا
معاینه کامل زنان باردار در سه ماهه دوم بارداری و زنان شیرده در سال اول زایمان	حداقل ۱ بار در دوران بارداری و حداقل ۱ بار در سال اول زایمان	بهداشت کار دهان و دندان
تشکیل یا تکمیل پرونده پیشگیری	حداقل ۱ بار در دوران بارداری و حداقل ۱ بار در سال اول زایمان	بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی
انجام درمان های اورژانسی		دندانپزشک خانواده
جرم گیری و بروساز اجباری	متناسب با نیاز تا ۲ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان
ارائه بسته هدیه (نخ، مسواک و دهان شویه)	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی
آموزش حضوری به مادر و ارائه پمفلت آموزشی	حداقل ۱ بار در دوران بارداری	بهداشت کار دهان و دندان
ارزیابی رضایت فرد	۱ بار در سال	بهداشت کار دهان و دندان / دستیار دندان پزشکی

نحوه فراخوان : ارجاع از بهداشت خانواده ، سایر اعضای تیم سلامت و یا فراخوان مستقیم

فرم مراقبت از دهان و دندان زنان باردار

[illegible]

